

Bijlage 2 bij Opinienota Visie op beleidsplan Schoon (2019/327372)

Inleiding

In het voorjaar van 2018 heeft een inventarisatie naar de gehele beleidscyclus met betrekking tot het zwerfafval plaatsgevonden. Op basis van de bevindingen is een start gemaakt met het schrijven van een plan van aanpak. Op basis van dit conceptdocument heeft een workshop¹ plaatsgevonden om te komen tot een concreet actieplan.

Op basis van de gevonden concrete *quick wins* is besloten een aantal acties uit te voeren, waar snel resultaten bij worden verwacht. In de onderliggende notitie wordt een kort en bondig overzicht gegeven van de uitgevoerde acties en de (mede) hiermee behaalde resultaten.

Afgesproken is dat een Beleidsplan Schoon wordt vastgesteld, waarin ook de structurele aanpak van zwerfafval is opgenomen. De ervaringen met de zwerfvuilacties uit 2018 worden hierin meegenomen.

In de volgende paragrafen wordt inzicht gegeven in de acties aan de hand van de constatering, de actie en het resultaat. In de twee afsluitende paragrafen worden de resultaten in cijfers weergegeven, een samenvatting gegeven en een voortuitblik geschetst voor de activiteiten in 2019.

Illegaal aanbieden van afval (bijplaatsingen)

Constatering: fijn en grof huishoudelijk afval wordt regelmatig illegaal aangeboden. De meest voorkomende verschijningsvorm is het bijplaatsen van (grof) afval naast de ondergrondse container. Wanneer sprake is van bijgeplaatste vuilniszakken ontstaat zwerfafval doordat meeuwen en ongedierte de zakken openscheuren en de wind het huishoudelijk afval verwaait tot zwerfafval.

Actie: de samenwerking tussen Spaarnelanden en Handhaving is opgevoerd van drie naar vijf dagdelen per week. Bij meldingen en eigen constatering wordt een team bestaande uit een inzamelmedewerker en een handhaver ter plaatse ingezet. Zo kan de vervuiler sneller worden opgespoord en de rotzooi direct worden opgeruimd. Hiermee wordt voorkomen dat er meer vervuiling ontstaat. Immers vuil trekt vuil aan!

Resultaat: door bewoners direct aan te spreken op hun gedrag en zo nodig boetes uit te delen is hun duidelijk gemaakt dat het illegaal aanbieden van afval niet wordt getolereerd. Door de intensievere aanpak en samenwerking wordt een grotere groep vervuilers bereikt (vergroten van de pakkans). Op basis van de ervaringen van de betrokken handhavers blijkt dat eenmaal aangesproken bewoners in de meeste gevallen hun gedrag aanpassen en niet nogmaals afval illegaal aanbieden. Door snelle reactie van het team bij meldingen en constatering is voorkomen dat er ander afval naast het illegaal geplaatste afval wordt gezet. Op basis van deze actie kan worden geconcludeerd dat het aantal meldingen met betrekking tot zwerfafval terugloopt en dat deze aanpak succesvol is gebleken.

¹ Deelnemers bij deze workshop waren vertegenwoordigers van Handhaving, Communicatie, NME, Spaarnelanden, Beleid en DDO-management. Belangrijkste uitkomst: een groot (ambtelijk) draagvlak voor een integrale, buurtgerichte aanpak van het zwerfafval, waarbij op basis van de resultaten in twee (proef)buurten de "lessons learned" worden toegepast in de andere buurten. Deze werkwijze is overgenomen in de voorgestelde visie zoals verwoord in de Visie Schoon.

Bijplaatsingen bij volle container

Constatering: fijn huishoudelijk afval wordt regelmatig naast de container aangeboden als blijkt dat deze vol zit². Wanneer sprake is van bijgeplaatste vuilniszakken ontstaat zwerfafval doordat meeuwen en ongedierte de zakken openscheuren en de wind het huishoudelijk afval verwaait tot zwerfafval.

Actie: Spaarnelanden heeft software laten ontwikkelen waarmee inzicht in de vulgraad per container op afstand kan worden uitgelezen. Door de planning van de ledigingen aan te laten sluiten op de geprognoseerde volmelding wordt zoveel als mogelijk voorkomen dat containers vol komen te zitten. Met de bijhorende app kunnen inzamelmedewerkers ter plaatse ook de laatste stand van zaken uitlezen en meldingen doen (bijvoorbeeld een storing).

Resultaat: door de inzet van de nieuwe software en de bijhorende app wordt steeds eerder en sneller voorkomen dat er zwerfafval ontstaat als gevolg van bijgeplaatst huishoudelijk afval. De uitrol van dit nieuwe systeem is nog niet volledig afgerond. Na afloop zal een evaluatie plaatsvinden.

Bedrijfsafval Centrum

Constatering: bedrijfsafval wordt regelmatig onjuist aangeboden. Zo verwijderen winkeliers niet (snel) hun rolcontainers na lediging, of bieden deze (veel) te vroeg aan. Ook staan kleppen van containers open (door te veel afval in de container te proppen) of worden nog zakken³ aangeboden. Hierdoor ontstaat een ongewenst straatbeeld en ontstaat vaak zwerfafval door meeuwen en ongedierte.

Actie: Er is veel tijd en energie gestoken in de uitleg van de regelgeving aan ondernemers. Zaken rondom verkeerd aangeboden bedrijfsafval zijn (individueel) opgepakt en in samenwerking tussen Spaarnelanden en Handhaving opgelost.

Resultaat: Er zijn bij meer dan 70 bedrijven waarschuwingen en/of boetes uitgedeeld. Ook hier blijkt dat door deze interventies ondernemers hun gedrag aanpassen met als resultaat een zichtbaar beter straatbeeld en minder zwerfafval als gevolg van verkeerd aangeboden bedrijfsafval.

Campagne evenementen “Groene Mug”

Constatering: Haarlem is een echte evenementenstad met heel veel bezoekers. Deze evenementen worden gefaciliteerd met een veelheid aan horeca-activiteiten. Vooral door de verpakkingen van

² Met het voorkomen van volle en kapotte containers worden twee belangrijke oorzaken van bijplaatsen weggenomen. Echter er zijn ook andere oorzaken, zoals geen afvalpas (bijvoorbeeld door niet geregistreerde bewoning) en afval dat niet in de inwerpopening past (grof afval).

³ Het is in Haarlem niet toegestaan om bedrijfsafval aan te bieden in vuilniszakken.

eten en drinken ontstaat veel (overlast van) zwerfafval. Niet alleen op het evenemententerrein tijdens het evenement, maar ook in de wijde omgeving en op de uren voorafgaand en na het evenement.

Actie: de Groene Lobby heeft in samenwerking met de Gemeente Haarlem en Spaarnelanden een campagne opgezet om tijdens de drie grootste evenementen (Bloemencorso, Koningsdag en Bevrijdingspop) Haarlem zichtbaar schoon te houden van zwerfafval. Dit werd gedaan met de inzet van zogenoemde Groene Muggen (opvallend groen uitgedoste medewerkers) en het plaatsen van duidelijke signalen en voldoende afvalpunten. Dit wordt gedaan door het aanwezige zwerfafval zichtbaar op te ruimen, afvalbakken tussentijds te legen, maar ook vooral door de bezoekers op een leuke, ludieke en actieve manier aan te moedigen hun afval op een juiste manier weg te gooien.

Resultaat: Op basis van de ontvangen positieve reacties van de evenementbezoekers kan worden opgemaakt dat de campagne aanslaat. Er blijkt zichtbaar minder evenementenafval op straat terug te vinden te zijn.

Extra inzet weekenden

Constatering: ook in het weekend wordt de buitenruimte intensief gebruikt. Denk aan parken, kleine evenementen, winkelstraten (ook zondagopening) en uitgaansgebieden. Door dit gebruik ontstaat ook extra (overlast van) zwerfafval. Tijdens weekenddiensten is de inzet van Spaarnelanden minder is dan op werkdagen.

Actie: naast het reinigingswerk van Spaarnelanden in het weekend (vegen en legen van afvalbakken in de ochtend en avond) wordt overdag de Groene Lobby extra ingezet. Naar aanleiding van de succesvolle inzet van de Groene Muggen bij evenementen is ervoor gekozen met dezelfde werkwijze in het kernwinkelgebied tijdens drukke weekenden (zichtbaar legen afvalbakken en zwerfafval prikken) de Groene Lobby in te zetten.

Resultaat: zonder daadwerkelijke monitoring te hebben uitgevoerd kan worden gesteld dat het straatbeeld minder snel vervuild raakt. Ook werden tijdens deze zichtbare acties vele positieve reacties van bewoners en bezoekers ontvangen.

Kauwgomverwijdering

Constatering: kauwgom is een hardnekkige vervuiler van de openbare ruimte. Met vegen en prikken kan het niet worden verwijderd. De verhardingen krijgen hierdoor een vlekkerige uitstraling.

Actie: de uitvoering van de werkzaamheden op het gebied van kauwgomverwijdering zijn geïntensiveerd. Er zijn meer dan het gewone aantal locaties aangewezen om kauwgomvrij te maken. Alle locaties, zoals opgenomen in het Plan Kauwgomvrije stad 2018, zijn in het derde kwartaal ontdaan van kauwgomresten op basis van de gevraagde werkmethoden. Hierover is gerapporteerd, inclusief foto's voor en na de verwijdering, conform het beschreven uitvoeringsproces.

Resultaat: met name aan de hand van de gerapporteerde foto's kan het duidelijke verschil worden geconstateerd tussen de situaties voor en na de verwijdering. Dit levert een mooier straatbeeld op.

Inzet extra Big Belly's

Constatering: op een aantal drukbezochte locaties in het centrum van Haarlem raken de afvalbakken snel vol. Deze locaties zijn door de drukte niet (goed) bereikbaar tijdens openingstijden van winkels

en tijdens de uren dat veel winkels bevoorraadt worden. Hierdoor raken deze afvalbakken vol en belandt zwerfafval op straat.

Actie: tijdens een eerdere proef met Big Belly's zijn goede resultaten behaald. Big Belly's zijn afvalbakken met een grotere opnamecapaciteit vanwege een ingebouwde pers, die de benodigde stroom krijgt via de ingebouwde zonnecellen. Er zijn in 2018 9 extra Big Belly's geplaatst in het Centrum op de veelgebruikte route tussen het Centraal Station en het einde van de Grote Houtstraat (nabij Houtplein). Ervaringen met de eerder geplaatste Big Belly's wijzen uit dat er voor Big Belly's vier keer minder voertuigbewegingen nodig zijn in vergelijking met de conventionele afvalbakken. Dit goede resultaat wordt mede mogelijk door het systeem waarmee op afstand een volmelding kan worden geregistreerd. De nieuwe Big Belly's zijn (in tegenstelling tot de eerder geplaatste versie) voorzien van een voetpedaal, zodat de handgreep van de klep niet gebruikt hoeft te worden bij het deponeren van zwerfafval.

Resultaat: er zal nog een evaluatie worden uitgevoerd, maar op basis van de eerste resultaten geeft Spaarnelanden aan tevreden te zijn met de inzet van Big Belly's. De kans op zwerfafval in de (directe) nabijheid van de geplaatste Big Belly's lijkt ook kleiner te zijn geworden.

Aanpak hotspots

Constatering: een groep meldingen en constateringën blijkt steeds betrekking te hebben op dezelfde, terugkerende locaties. Het steeds opnieuw schoonmaken van deze zogenoemde hotspotlocaties blijkt zonder aanvullende acties geen soelaas te bieden. Vooral het *belonen* van de vervuiler door het op te ruimen geeft geen signaal af gericht op een gewenste gedragsverandering. Terwijl het laten staan van het afval bijplaatsingen uitlokt.

Actie: In 2018 zijn gebiedsverbinders, gebiedsbeheerders en ambassadeurs⁴ uitgenodigd bij het zogenoemde Hotspotsoverleg. Dit is mede in gang gezet naar aanleiding van de eerdergenoemde workshop en de sessies bij de wijkraden, waarbij de DDO-manager aanschoof als gesprekspartner. Door consequente schouwrondes met de ambassadeurs, extra inzet van handhaving en extra afstemming tussen de betrokken deelnemers binnen het Hotspotsoverleg is een beter beeld ontstaan van zogenaamde hotspotlocaties en de locaties waar extra aandacht nodig is op het gebied van afvalinzameling en reiniging. Hierbij zijn ook extra reinigingsactiviteiten uitgevoerd.

Resultaat: Overlast van illegaal aangeboden (grof) afval is op diverse hardnekkige locaties op verschillende manieren met succes teruggedrongen. Een aantal van deze locaties hebben wel blijvende (extra) aandacht nodig.

Afvalacties Handhaving

Constatering: in sommige buurten komen bijplaatsingen en zwerfafval structureel vaker voor dan in andere buurten. Dit levert een ongewenst straatbeeld op.

Actie: er zijn op 23 mei, 11 juni, 2 juli en 5 juli afvalacties gehouden, waarbij Spaarnelanden samen met de ketenpartners (scholen, verenigingen) de buurt geheel schoongemaakt. De aanwezige handhavers bekeurden hierbij alle geconstateerde overtreders (zero tolerance). De buurten waar

⁴ Dit zijn bewoners die participeren en gezien worden als de ogen en oren van de buurt.

deze acties zijn uitgevoerd liggen in Europawijk, Boerhavewijk, Noord, Transvaal, Meerwijk, Molenwijk en Frans Halsbuurt.

Resultaat: De acties worden door betrokkenen als succesvol beoordeeld. De buurten blijven langer schoon na de uitgevoerde acties.

Combinatie SPA en afvalcoaches

Constatering: sinds eind 2017 wordt omgekeerd inzamelen wijk voor wijk ingevoerd in Haarlem. Als gevolg hiervan dienen bewoners op een andere wijze hun afval (gescheiden) aan te bieden. Doordat bewoners nog niet gewend zijn aan de veranderingen wordt soms onjuist afval aangeboden. Dit leidt ook tot meer zwerfafval.

Actie: door gebruik te maken van afvalcoaches worden bewoners op een positieve manier geïnformeerd en aangespoord tot het juist aanbieden van het gescheiden huishoudelijk afval. Door deze acties gelijk te laten lopen met de ingebruikname van de nieuwe inzamelvoorzieningen wordt direct vanaf de start een gedragsverandering op een positieve manier gerealiseerd. De inzet van Handhaving op verzoek van de afvalcoaches werkt hierbij als een *slot op de deur*.

Resultaat: op basis van de reacties van betrokkenen kan worden opgemaakt dat de gecombineerde inzet met afvalcoaches en Handhaving succesvol blijkt. De aanwezigheid en zichtbaarheid van afvalcoaches en handhavers in de wijk blijkt al een groot effect (preventieve werking) te hebben op het aanbiedgedrag van bewoners.

Educatie

Constatering: jong geleerd is oud gedaan. Door (jonge) kinderen mee te nemen in de wereld van het zwerfafval en hen actief te betrekken bij schoonmaakacties worden normen en waarden bijgebracht over de eigen verantwoordelijkheid voor een schone leefomgeving.

Actie: Er heeft een extra inzet van de educatiemedewerker/ coördinator plaatsgevonden voor het thema zwerfafval bij de gemeentelijke Natuur- en Milieueducatie (NME). Er zijn 60 gastlessen over zwerfafval, plastic soep en afvalscheiding gegeven op basis- en middelbare scholen in Haarlem en tevens is het *Let's do it kids* project voortgezet. Dit is een vorm van belevenisonderwijs dat gericht is op diverse aspecten van het (zwerf) afval. Ook de actie *Haarlem Plastic Vrij* was een succes.

Resultaat: circa 2.650 kinderen hebben ieder op hun eigen niveau kennis gemaakt met de problematiek van zwerfafval en actief deelgenomen aan het educatieprogramma.

Wijkteams

Constatering: door wijkgericht en integraal te werken wordt een zichtbaar verschil gemaakt in de structureel aanpakken van zwerfafval. Voor deze werkwijze is tijdens de eerdergenoemde workshop gekozen en de aanpak met behulp van wijkteams is daar een mooi voorbeeld van. Vooral als hierbij wordt ingehaakt op initiatieven vanuit de buurt.

Actie: wijkteams zijn dit jaar, naast de reguliere werkzaamheden, actief geweest bij het ondersteunen van diverse zwerfafvalacties in de wijken gedurende het hele jaar.

Resultaat: gezamenlijk met de ambassadeurs van Spaarnelanden, scholen, woningcorporaties, wijkraden, bedrijven uit de buurt en handhaving sloegen de medewerkers met een afstand tot de arbeidsmarkt de handen in één om de wijken flink op te ruimen. Door een goede afstemming met

Handhaving ondersteunen de wijkteams, zodat bijgeplaatst illegaal afval kan worden gecontroleerd op indicaties en worden opgeruimd.

Pilot één pas voor twee containerlocaties

Constatering: bij de invoering van de ondergrondse containers is besloten bewoners op basis van loopafstand en aantal aansluitingen toegang te geven tot 1 containerlocatie. Bij een volle of defecte container ontbreekt het dan aan uitwijkmogelijkheden. Voor bewoners kan dit, ondanks dat dit niet is toegestaan, mede een reden zijn om afval naast de containers te plaatsen. En dit kan zwerfafval veroorzaken. Dit onderwerp is opgepakt naar aanleiding van een bij de Gemeenteraad ingebrachte motie.

Actie: er is een pilot gestart waarbij bewoners uit de Transvaalbuurt toegang hebben gekregen op twee ondergrondse containerlocaties. Doel van de pilot is om te kijken of bijplaatsingen hierdoor afnemen.

Resultaat: De pilot wordt medio 2019 geëvalueerd.

Resultaten in cijfers

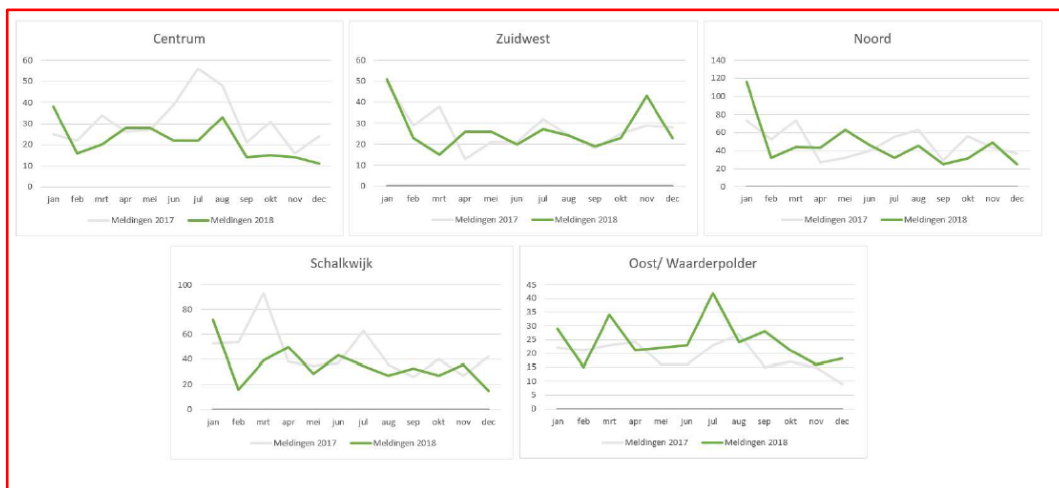
In de kwartaalrapportages, waarin opgenomen de beeldmaatlatten volgens de CROW-methodiek, zijn de resultaten terug te vinden die mede voortkomen uit de bovengenoemde acties. De resultaten blijken ook uit de hoeveelheid afval in afvalbakken, het aantal geregistreerde meldingen, de uitgedeelde boetes en de gegeven waarschuwingen.

Vullingsgraad afvalbakken

Op basis van de hoeveelheid ingezameld afval uit de afvalbakken kan worden vastgesteld dat er een toename is in de vullingsgraad. Uitgaande van een gelijkblijvend aantal afvalbakken is de hoeveelheid ingezameld afval uit afvalbakken circa 10 procent toegenomen in de afgelopen jaren.

Meldingen reiniging

In 2018 zijn er 1.847 meldingen geregistreerd op het gebied van reiniging (zwerfvuil, afvalbakken, verzoeken tot vegen). Dit is een significante verbetering ten opzichte van het aantal meldingen in 2017 (2.048 meldingen). Uit de onderstaande grafieken blijkt dat het aantal meldingen door het jaar heen een grillig beeld laat zien. Vooral het lager aantal meldingen in het Centrum tijdens de zomermaanden is hierbij een erg mooi resultaat.

Boetes en waarschuwingen

Het aantal uitgedeelde boetes in 2018 is gestegen van 238 naar 382 stuks (toename van 60%) en het aantal waarschuwingen vanuit Handhaving van 80 naar 167 stuks (een toename van meer dan 100%). Hieruit blijkt de extra aandacht die Handhaving heeft gegeven voor het thema afval.

Uiteindelijk zal vooral een teruggang in het aantal uitgedeelde boetes en afgegeven waarschuwingen een indicatie moeten zijn van de gerealiseerde gedragsverandering bij bewoners.

Samenvatting en vervolg

In 2018 is een flink aantal acties gericht op het aanpakken van het zwerfafval uitgevoerd bovenop de reguliere in de DDO vastgelegde activiteiten. Met name de extra formatie bij Handhaving heeft dit mogelijk gemaakt. Voor veel van acties zijn de resultaten niet goed kwantificeerbaar, maar bij de betrokkenen is voldoende vertrouwen in de bijdrage die de acties hebben opgeleverd.

Veel acties zullen dan ook een vervolg krijgen in 2019. Vooruitlopend op de uitvoering van het nog vast te stellen Beleidsplan Schoon zal dat steeds meer in lijn met elkaar worden gebracht.

Met de uitvoering van dit Beleidsplan Schoon zal ook overeenkomstig de hierin nieuw voorgestelde methode invulling gegeven worden aan resultaatmetingen op basis van schoonbeleving (naar de mening van bewoners en andere gebruikers en bezoekers van de stad)

Bronnen

- Aanpak Zwerfafval 2018-2019, Plan voor een schoner Haarlem, versie 0.3, 6 juli 2018,
- Beeldkwaliteit Openbare Ruimte, Haarlem Afval en Reiniging, kwartaalrapportages, Beheeraccent, 21 maart 2018/ 22 juni 2018/ 4 oktober 2018/ 13 december 2018,
- Domein Dienstverleningsovereenkomst, Domein Afval en Reiniging, kenmerk 2014295111-1, gemeente Haarlem, 19 december 2014,
- Inventarisatie rapport, analyse zwerfafvalaanpak gemeente Haarlem, versie 0.5, 8 april 2018,
- Plan Kauwgomvrije Stad 2018, Afval en Reiniging, D.N. Overbeek, versie 1.0, 31 januari 2018.